

JOUW KLIMAAT

JOUW KLIMAAT

DE WERELD MOET ER ZO SNEL
MOGELIJK HELEMAAL ANDERS UITZIEN

Intro	7
1. Onze aarde warmt in sneltempo op	13
2. Oorzaak	37
3. Gevolgen	67
4. Wat doen we verkeerd?	89
5. Wat kunnen we eraan doen?	139
Slot: alle beetjes helpen	173

INTRO

Dit boek is gebaseerd op een lezing uit 2025. Zoals je zal zien werk ik vooral met beelden. Ik zal geverifieerde statistieken en cijfers op je afvuren, maar ik zal ook persoonlijke nuances en bedenkingen delen. Dit is geen academisch of activistisch boek. Het zit er ergens tussenin.

Als weerman bij de openbare omroep communiceer ik niet alleen over het dagelijkse weer, maar zet ik ook af en toe mijn klimaat-pet op. Ik bericht dan over evoluties in het gemiddelde weer (dat noemen we 'klimaat'), die op zijn minst opvallend te noemen zijn.

Bij de waterbom van 2021, die vooral het oosten en in het bijzonder de vallei van de Vesder trof, was het écht menens voor ons land. Voor collega Frank Deboosere betekende het heel wat overuren, voor mij een grote wake-upcall.

Sindsdien voel ik me verantwoordelijk en verplicht om klimaat-bewustzijn te stimuleren.

Noem me geen klimaatapostel. Want mijn doel is niet te bekeren, maar wel te inspireren en vooral correct te informeren. Het is aan de lezer om zelf conclusies te trekken.

Ik ben ook geen klimaatspecialist. Ik ben geen onderzoeker of klimaatwetenschapper. Ik ben vooral klimaatnieuwsgierig en deel mijn inzichten graag. En ik heb het goed voor met jou en met deze wereldbol die wij samen delen, beschouw me als jouw kli-maat.

Naast een luchtige toon hanteer ik in dit boek ook af en toe een persoonlijke insteek. Ik vertel over mijn eigen leven – niet om ego-centrisch te doen, maar om je de kans te geven jouw dagelijks leven af te toetsen aan het mijne en de impact ervan in te schatten. De inhoud van dit boek is een verzameling van persoonlijke inzichten

in het klimaatprobleem en van antwoorden op vragen die ik kreeg van vrienden, journalisten en mensen uit het publiek.

Een boek uitbrengen over klimaat is uitdagend, omdat het op het moment van publicatie wellicht al achterhaald is. Dit boek is een momentopname anno 2025. Ik kan alleen maar hopen dat de cijfers op het moment van lezen achterhaald zijn... in de juiste richting.

Grote dank aan Energyville en ILVO voor het aanleveren van de gevraagde informatie, aan collega Vincent Merckx, klimaatjournalist bij VRT, voor het inhoudelijk nalezen, en aan het meisje dat in 2010 mijn leven binnenstapte en mij toelaat de klimaatzaak te bepleiten.

Dit is mijn bijdrage tot de aanpak van een van de grootste bedreigingen op aarde.

Wat ik in dit boek schrijf, schrijf ik met mijn klimaatpet op. Wat ik daarmee bedoel: ik schrijf enkel en alleen in naam van het klimaat en laat andere kwesties links liggen. Als ik bijvoorbeeld schrijf dat ik voorstander ben van nucleaire energie, dan heb ik het over kernenergie als klimaatneutrale energiebron. En houd ik dus geen rekening met quasi-klimaatneutrale mogelijke gevaren en milieuproblemen. Als ik schrijf dat ik fan ben van zonnepanelen, dan hou ik geen rekening met de sociale en politieke conflicten in Afrika die komen kijken bij het ontginnen van de grondstoffen voor die zonnepanelen, noch met de recyclageproblemen die we nog steeds hebben.

Ik schrijf dit boek ook niet vanuit een politiek engagement. De politiek draagt een bijzonder grote verantwoordelijkheid in de klimaatcrisis, maar ik bekeer me niet tot een politieke partij. Ik voer mijn betoog onafhankelijk. Ik schrijf dit boek met mijn klimaatpet op, met het afremmen of stoppen van de klimaatcrisis als thema en doel.

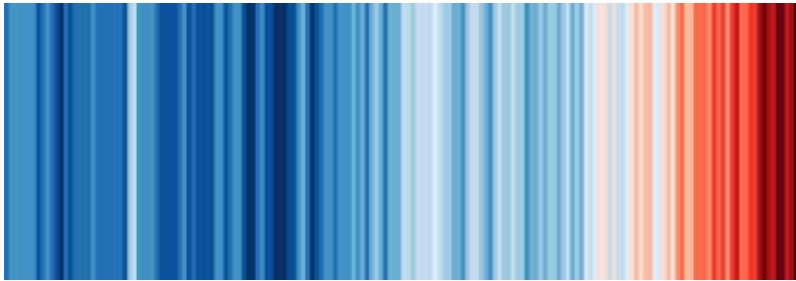

1.

ONZE AARDE WARMT IN SNELTEMPO OP

De wereld warmt op. Niet langzaam, niet geleidelijk, maar in een ongezien tempo. Nooit in de geschiedenis ging het zo snel. Wat ooit abstract leek, is vandaag voelbaar in elke hittegolf, elke smeltende gletsjer, elke mislukte oogst. De cijfers liegen niet: recordtemperaturen, stijgende zeespiegels, extreme weersomstandigheden en broeikasgasconcentraties die alle historische niveaus overstijgen, tekenen een onmiskenbaar patroon.

In dit boek nemen we dat tempo onder de loep. Niet alleen wat het betekent, maar ook hoe het zover is kunnen komen. We verkennen de wetenschappelijke bewijzen, de maatschappelijke gevolgen én de noodzaak tot handelen. Want wie begrijpt hoe snel het gaat, beseft ook hoe kostbaar tijd is.

Beginnen doen we met een straf beeld: de *climate warming stripes* of ‘klimaatstreepjes’ van Professor Ed Hawkins. Die streepjes tonen de evolutie van de gemiddelde temperatuur op aarde sinds 1850 tot 2024. Elk streepje vertegenwoordigt de gemiddelde temperatuur op aarde van dat ene jaar.

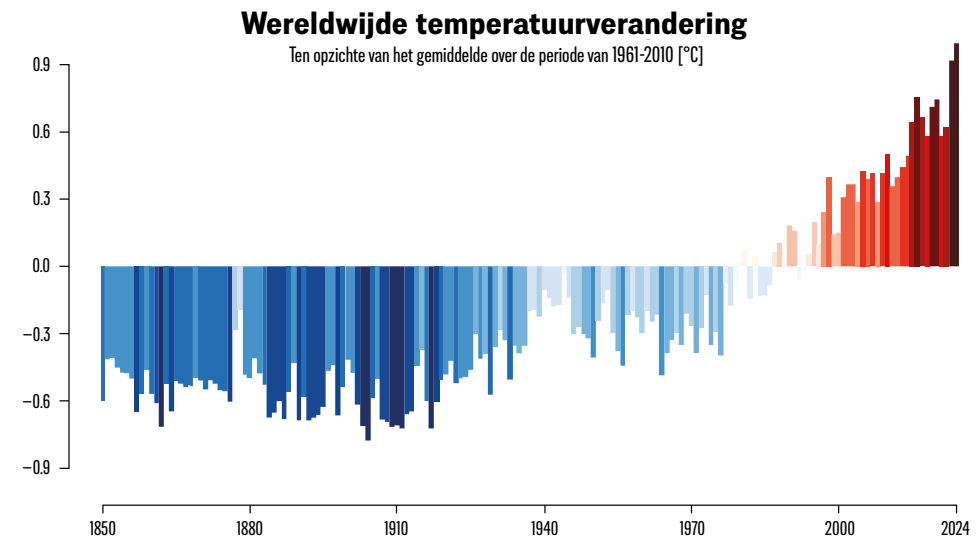
De evolutie is heel duidelijk: we gaan van een dikke eeuw aan blauwe kleuren naar steeds donker wordende rode kleuren in de laatste 20 tot 30 jaar. Onze planeet warmt in sneltempo op.

Opvallend is dat die opwarming steeds sneller gaat. In de jaren 1970 bedroeg de temperatuurstijging ongeveer 0,18 °C per 10 jaar, maar ondertussen zitten we aan 0,3 °C per decennium. Dat is een bijzonder forse versnelling van de opwarming en ongezien in de geschiedenis van de mensheid.

Het is een alarmbel. En vraagt om dringende actie.

‘We are the first generation to feel the effect of climate change and the last generation who can do something about it.’ — Barack Obama

We zien dat zowel 2023 als 2024 donkerrood kleuren. Bij het verschijnen van dit boek in 2025 waren die twee jaren veruit de warmste jaren uit de geschiedenis van de moderne mens. Ik kan alvast voorspellen dat professor Hawkins zijn kleurenschaal zal moeten herdefiniëren om de komende jaren nog donkerder rood te kunnen kleuren. Want de opwarming zal, ongeacht forse inspanningen, nog decennia lang doorgaan. En op dit moment worden we in snelheid gepakt.

Ons weer is een thermodynamisch proces: drukverschillen en luchtverplaatsingen worden aangestuurd door temperatuurverschillen. En 0,1 °C betekent in dat soort van processen een groot verschil. Dus ja, elk tiende van een graad telt.

Het magische cijfer voor het jaar 2024 is 1,6 °C.

2024 was wereldwijd gemiddeld 1,6 °C warmer dan de pre-industriële revolutie (we nemen hier het gemiddelde van de periode 1850–1900 als referentieperiode).

1,6 °C, dat lijkt misschien niet veel, maar dat is het wel. Bovendien is het symbolisch een belangrijk getal. Waarom?

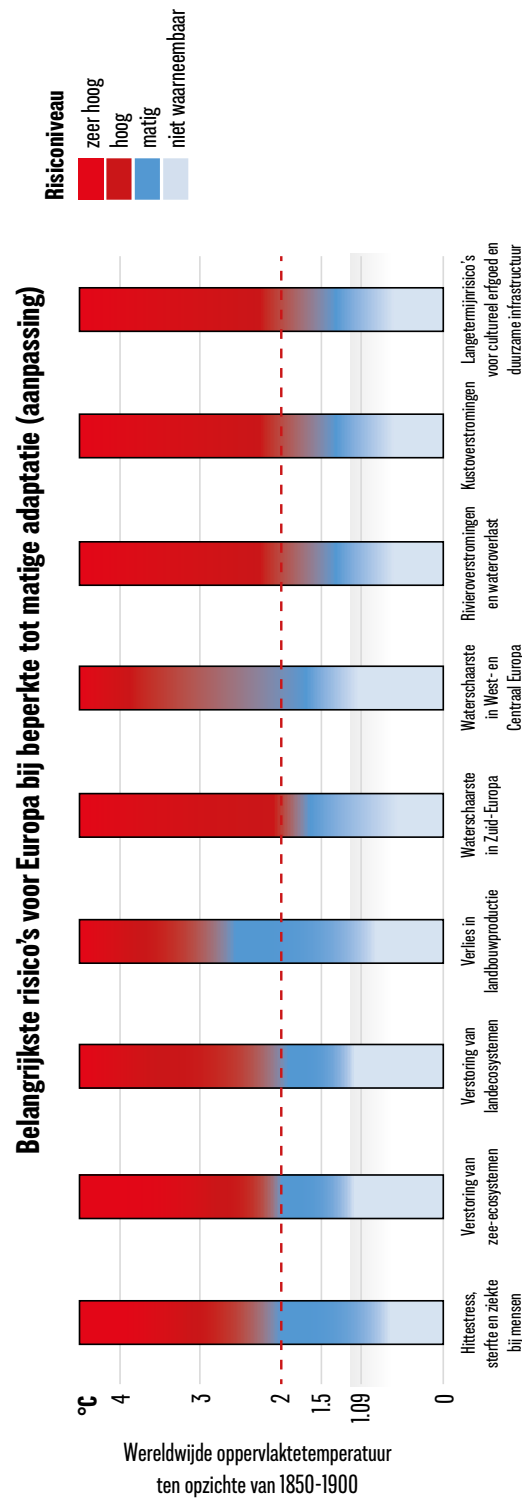
Wel, misschien doet 1,5 °C wel een belletje rinkelen. Nog niet zo lang geleden, in 2015, werd er in Parijs een klimaatakkoord ondertekend door leiders en vertegenwoordigers van 198 landen (dat zijn bijna alle landen in de wereld). In dat akkoord werd besloten om de opwarming van onze planeet te beperken tot 2 °C en ‘als het kan’ tot 1,5 °C.

2 °C was dus de absolute bovengrens, en 1,5 °C was de ambitie. Nog geen 10 jaar na dit akkoord, in 2024, zijn we voor een eerste keer boven de magische 1,5 °C-grens gegaan.

Statistisch gezien mogen we hier nog geen officiële conclusies uit trekken. Daarvoor moeten we nog meerdere jaren boven die 1,5 °C gaan (statistisch gezien bedraagt de opwarming anno 2025 1,3-1,4 °C). Maar symbolisch is het zeker wel.

De opwarmingsgrens van 2 °C komt zienderogen dichterbij. Laat ons hopen dat we die nooit bereiken. Waarom niet? Wel, omdat de klimaatwetenschappers van het *Intergovernmental Panel on Climate Change* (IPCC) een oplijsting gemaakt hebben van de gevolgen van een hogere opwarming.

De grafiek hiernaast toont enkele van die risico's in het geval we geen of slechts weinig klimaatinspanningen leveren. Bij een opwarming van 2 °C is bijvoorbeeld het risico op een verdere verwoestijning van Zuid-Europa hoog, met waterschaarste als gevolg. Ook betekent de 2 °C-grens de overgang van een matig risico naar een hoog risico voor hittestress, verstoring van ecosystemen, grootschalige overstromingen en andere.

Om nog maar te zwijgen over de sneeuwbaaleffecten die zullen ontstaan bij een opwarming boven de 2 °C. Hier vertel ik later meer over.

Die 2 °C-grens is dus niet lukraak gekozen, maar gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwde toekomstvoorspellingen. Eens we boven die grens gaan, zal het moeilijk worden om een desastreuze opwarming tegen te houden.

Hoe komt het dat onze planeet zó snel opwarmt? Laten we daarvoor een tijdreis maken naar het eerste klimaatstreepje: het jaar 1850. Onze leefwereld zag er toen helemaal anders uit.

Wat was het beroep van de gemiddelde vrouw? Juist: huisvrouw. En wat was het beroep van de gemiddelde man? Er waren vissers en arbeiders, maar de meeste landgenoten waren landbouwer.

Boer en boerin, gingen die naar zee, of naar de Ardennen op reis? Neen. Die bleven over het algemeen binnen het eigen dorp. Als het kermis was in het naburige dorp, dan stapten of fietsten ze daarheen om er een glas bier te drinken in de spiegeltent. Vandaag is reizen buiten je dorp, buiten je regio en land en zelfs buiten je continent doodnormaal.

Wat de klerkast van die landbouwer betreft: hoeveel broeken had hij? Laten we zeggen drie: een werkbroek, een reservewerkbroek voor als die andere een keer gewassen of hersteld moest worden, en een zondagse broek om naar de kerk te gaan.

Hoeveel broeken (inclusief jurken en rokken) hebben jij en ik vandaag? Een hele klerkast vol, tientallen.

In 1850 leefden we dus totaal anders dan nu, en nochtans is dat nog maar vier of vijf generaties geleden. De grootouders van mijn grootouders leefden zo. Ikzelf heb meer dan 20 broeken en ben al op elk continent geweest (buiten Antarctica).

In diezelfde 19de eeuw is er iets heel ingrijpends gebeurd: de industriële revolutie. Onze voorouders begonnen massaal machines te gebruiken om bepaalde processen wat sneller te doen verlopen: om sneller, goedkoper en efficiënter die broeken te kunnen produceren, en om zich sneller te kunnen verplaatsen (de eerste treinen, auto's, vliegtuigen).

Die industriële revolutie speelde zich af bij ons in Europa en in de Verenigde Staten. Onze kleding werd in onze eigen weverijen geproduceerd. Niet in verre continenten.

Want vergis je niet: Europa en de VS hebben hun economische welvaart volledig te danken aan die industriële revolutie. Maar wel tegen een grote klimaatprijs, blijkt nu.

Dat wil zeggen dat wij historisch gezien een verpletterende verantwoordelijkheid dragen. Want wat gebruikten we destijds om die machines te doen draaien en onze voertuigen te doen rijden?

Inderdaad, fossiele brandstoffen: voornamelijk steenkool en aardolie, later ook gas. Deze brandstoffen zijn de voornaamste bron van het broeikasgas CO₂. En we gebruiken ze vandaag nog steeds. Bovendien hangen de broeikasgassen van weleer vandaag nog altijd in de atmosfeer, en blijven ze het klimaat opwarmen. Zelfs de allereerste gassen van de allereerste treinen die reden op steenkool.

Maar niet alleen wij in het Westen gebruiken die fossiele brandstoffen vandaag, ook de rest van de wereld is ondertussen de stap naar economische welvaart aan het zetten. Naar mijn mening is het dan ook aan ons – de rijke en hoogtechnologische landen maar ook historische uitstoters – om ervoor te zorgen dat de rest van de wereld die stap op een duurzame manier kan zetten.

Waar worden onze broeken vandaag gemaakt? (Het antwoord vind je op het etiket in je broek, maar als je dit boek op de trein leest dan zou ik even wachten met kijken.) Vooral in het Oosten: Oost-Europa of Azië. Hoe worden die daar gemaakt? Haast altijd met fossiele brandstoffen als voornaamste energiebron.

Kijk naar dit beeld van de E40 – toen nog de E5 – uit de jaren 1950. Wat zien we? Twee rijstroken en weinig verkeer. Nog lang niet iedereen had toen een auto, we leefden nog heel lokaal.

Hoe ziet die autosnelweg er vandaag uit? Drie tot vier rijstroken en files overal. En op de rechterrijstrook een muur van vrachtwagens. In België rijden er meer dan 6 miljoen auto's rond. Dat betekent in de praktijk dat veel gezinnen twee auto's hebben, en bijna altijd minstens één, zeker in de landelijke gebieden.

Hier zie je alle vluchten op één dag in de huidige tijd. Kijk in België maar eens omhoog op eender welk moment van de dag: je zal altijd wel ergens een of meerdere vliegtuigen zien. In 2024 waren er gemiddeld 107.328 commerciële vluchten per dag, dat zijn er 40 miljoen over een heel jaar. In 1980 waren dat er nog 9 miljoen, in 1950 minder dan 1 miljoen.

Er is dus veel veranderd van 1850 tot nu. De mens is in die 175 jaar een totaal ander mens geworden, met andere gewoonten, een andere levensstijl, andere noden. Van een heel lokaal leven met een minimale klerkast naar 'wereldburgers' met 'modebewuste' kledij (in het slechtste geval fast fashion) die aan de andere kant van de wereld wordt gemaakt.

En dat heeft gevolgen.